

Hoofdstuk 13

De vorming van het laatste wereldrijk (12:17-13:2)

“En de draak werd toornig op de vrouw en hij ging weg om oorlog te voeren tegen de overigen van haar nageslacht, hen die de geboden van God bewaren en het getuigenis van Jezus hebben; en hij ging op het zand van de zee staan. En ik zag uit de zee een beest opstijgen, dat tien horens en zeven koppen had en op zijn horens tien diademen en op zijn koppen namen van lastering. En het beest dat ik zag was aan een luipaard gelijk, en zijn poten waren als die van een beer en zijn muil als de muil van een leeuw. En de draak gaf hem zijn macht en zijn troon en groot gezag” (12:17-13:2)

Omdat de draak de vrouw die het mannelijk kind gebaar heeft niet heeft kunnen ombrengen, probeert hij haar op een andere manier te treffen. Johannes zag hoe hij “weg ging om oorlog te voeren tegen de overigen van haar nageslacht” – blijkbaar “kinderen” buiten het land. Het betreft mensen “die de geboden van God bewaren en het getuigenis van Jezus hebben”. De draak keert zich dus tegen gelovigen die niet alleen de Thora, maar ook het boek Openbaring koesteren als een profetie met Goddelijk gezag. In Openbaring 1:2 wordt de inhoud van het laatste Bijbelboek immers “het getuigenis van Jezus” genoemd.

Het monster plaatste zich “op het zand van de zee”, waarna Johannes “uit de zee een beest zag opstijgen”. Deze beeldspraak is ontleend aan het boek Daniël. In dat Bijbelboek is het volgende te lezen:

“’s Nachts in mijn visioen keek ik toe, en zie, de vier winden van de hemel zweepen de grote zee op, en **vier grote dieren stegen op uit de zee**, die van elkaar verschilden” (Daniël 7:2)

Honderden jaren eerder had Daniël vier dieren uit de zee zien opstijgen, maar Johannes zag slechts één beest. Het vierde dier dat Daniël zag leek op het ene dat Johannes zag, want van dit ondie wordt gezegd:

“Het verschilde van al de dieren die ervóór geweest waren. En **het had tien horens**” (Daniël 7:7). “En ik zag uit de zee een beest opstijgen, **dat tien horens... had**” (Openbaring 13:1)

Van dit visioen gaf Daniël de volgende verklaring:

“Het vierde dier zal het vierde koninkrijk op aarde zijn, dat verschillen zal van al de andere koninkrijken” (Daniël 7:23)

Het beest dat Daniël en Johannes zagen, staat dus model voor een koninkrijk. Het zal volgen op de Babylonische, Medo-Perzische en Griekse wereldrijken die Daniël eerder had gezien, maar daarvan ook verschillen. Het voornaamste verschil tussen het vierde dier en de drie eerdere is dat dit vierde “dier” de hele aarde (of: het hele land) zal verslinden en verwoesten (Dan.7:7,23).

De betekenis van de tien “horens” is door Daniël eveneens verklaard:

“En de tien horens duiden aan dat uit dat koninkrijk tien koningen zullen opstaan” (Dan. 7:24)

De horens staan dus model voor “koningen”. Uit het vierde koninkrijk zal blijikbaar een verbond of een confederatie van tien volken ontstaan, elk met hun eigen staatshoofd.

In Openb.17:9-10 wordt gezegd, dat de “koppen” van het beest model staan voor “zeven bergen”, die ook “zeven koningen” zijn. De ziener schreef letterlijk: “De zeven bergen zijn zeven bergen waarop de vrouw zit en ze zijn zeven koningen” (17:9). We mogen niet aan zeven heuvels of aan letterlijke bergen denken, want de bergen worden met koningen vereenzelvigd. Een berg is volgens Psalm 30:7, Jes. 2:2, Jer. 51:25, Micha 4:1, Dan 2:35 en Zach. 4:7 de aanduiding voor het machtsgebied of het machtscentrum van een koning. Uit Openb. 17:12-17 blijkt dat de tien koningen die door de “horens” van het beest worden uitgebeeld, *tegelijktijd* zullen regeren en *gezamenlijk* zullen optreden. Maar in Openb. 17:10 wordt gezegd, dat de koningen die de “koppen” van het beest vertegenwoordigen *opeenvolgend* op het toneel zullen verschijnen. Deze zeven koningen hebben gemeen dat “de vrouw op hen zit” (17:9), d.w.z. dat de stad Babylon op hen steunt of tot hun gebied behoort.

Op de horens van het beest zag Johannes tien “diademen”. Daardoor wordt de indruk gewekt dat deze vorsten zowel politieke als godsdienstige macht bezitten – en in die zin vergelijkbaar zijn met Israëls hogepriester (vgl. Exod. 28:36) of de Messias (19:12). Op de diadeem van Aäron stond: “De heiligheid van de HEERE”, maar op de koppen van het beest zag Johannes “namen van

lastering". Dit monster spreekt kwaad van de Schepper, van Zijn eredienst en van de mensen die Hem vereren (13:5-7).

Het beest uit Johannes' visioen was volgens de ziener moeilijk te beschrijven. Het vertoonde trekken van verschillende diersoorten. Het lijf van het beest zag er uit als een luipaard, maar de poten zagen er uit als de poten van een beer en de muil zag eruit als de muil van een leeuw. Hoewel het beest zeven koppen had, was er maar één muil of bek. Omdat de koppen elkaar opvolgen in de tijd (17:10) is dit ook vanzelfsprekend.

De betekenis van deze combinatie van diersoorten wordt duidelijk wanneer we de Openbaring met het boek Daniël vergelijken. Daniël had drie opeenvolgende wereldrijken gezien (Dan.7:3,17), die werden voorgesteld als een leeuw (Dan.7:4), een beer (Dan.7:5) en een luipaard (Dan.7:6). De leeuw stond model voor het Babylonische wereldrijk, de beer voor het Medo-Perzische en de luipaard voor het Griekse. Nú zag Johannes een beest met de romp van een luipaard, de poten van een beer en de muil van een leeuw. Het beest dat Johannes zag had dus trekken van de Griekse, Medo-Perzische en Babylonische wereldrijken, terwijl het Griekse element overheerste. Dit zou kunnen betekenen, dat het vierde wereldrijk Turkije, Iran en Irak omvat, en mogelijk ook Syrië en Egypte. Egypte, Syrië en Turkije waren immers belangrijke elementen van het Griekse wereldrijk, Iran van het Medo-Perzische en Irak van het Babylonische. Dat de "muil" van het beest in Johannes' visioen er uitzag als de muil van een leeuw is een slecht teken. Want het Babylonische rijk heeft Juda en Jeruzalem eens verslonden. Zo zal ook dit beest "oorlog voeren tegen de heiligen en hen overwinnen" (13:7). Het zal vele "heiligen" gevangen nemen en hen met het zwaard doden (13:10).

Het opstijgen van dit beest uit de volkerenzee is een gevolg van de invloed van de draak, d.w.z. de satan, want het beest stijgt op zodra de draak "op het zand van de zee is gaan staan" (12:18-13:1). De boze is de inspirator van het verbond dat de tien "horens" zullen sluiten. De tienstatenbond is van demonische aard, want de draak "geeft het beest zijn macht en zijn troon en groot gezag" (13:2). In dit beest zal alle macht en heerschappij en invloed van de duivel zich openbaren, en ook heel zijn sluwheid, moordlust en list.

In Psalm 83 worden tien volken genoemd die een verbond sluiten tegen de HEERE met de bedoeling om Zijn volk om te brengen. In deze psalm zegt Asaf:

“O God, zwijg niet, houd U niet doof, wees niet stil, o God! Want zie, Uw vijanden tieren, wie U haten, steken hun hoofd omhoog. Zij beramen listig een heimelijke aanslag tegen Uw volk en beraadslagen tegen Uw beschermelingen. Kom, zeiden zij, laten wij hen uitroeien, zodat zij geen volk meer zijn en aan de naam van Israël niet meer gedacht wordt. Want **samen** hebben zij in hun hart beraadslaagd; **dezen** hebben een verbond tegen U gesloten: de tenten van Edom en de Ismaëlieten, Moab en de Hagrieten, Gebal, Ammon en Amalek, Filistea met de bewoners van Tyrus. Ook Assyrië heeft zich bij hen aangesloten; zij zijn voor de zonen van Lot een sterke arm geweest” (Psalm 83:6-9)

De psalm beschrijft een alliantie van tien buurvolken van Israël. Edom (volk 1) is het zuiden van Jordanië (Gen. 32:3, 36:8), waar de nakomelingen van Esau zich gevestigd hebben. Ismaëlieten (volk 2) zijn inwoners van het Arabische schiereiland (Gen. 25:12-16). Zij stammen af van Abrahams zoon Ismaël. Moab (volk 3) is een gebied in Jordanië ten noorden van Edom en ten oosten van de Dode Zee (Num. 21:11-15, Deut. 1:1-5) waar de kinderen van Lot verblijven. Hagrieten (volk 4) leven in het huidige Syrië, ten oosten van Gilead (1 Kron. 5:10). Gebal (volk 5) is de Hebreeuwse naam voor de stad die in het Grieks Byblos werd genoemd, het huidige Jibail in het noorden van Libanon. Ammon (volk 6) woont rond het huidige Amman in Jordanië, ten noordoosten van Moab. Amalek (volk 7), Israëls aartsvijand, bevindt zich tussen Havila en Sur (1 Sam. 15:7), d.w.z. in de Sinai-woestijn. Filistea (volk 8) was een volk van Kretenzische oorsprong dat zich gevestigd had in wat tegenwoordig de Gazastrook heet (1 Sam. 6:17). In het Hebreeuws is het woord Filistijnen hetzelfde als het woord Palestijnen. Tyrus (volk 9) was een befaamde handelsstad in het zuiden van Libanon. De naam Assyrië (volk 10) had oorspronkelijk betrekking op het tweestromenland tussen de Eufraat en de Tigris (Gen. 10:10-11) maar omvatte later wellicht ook Iran. Want in Ezra 6:1 en 22 wordt Darius, de heerser over het Perzische rijk, de “koning van Assyrië” genoemd.

Met de verenigde volken uit Psalm 83 zal het slecht aflopen (Psa. 83:10-16). Het beest dat Johannes zag zal ook door een Goddelijk ingrijpen aan zijn einde komen (Openb. 19:17-21). De tien volken die het in Openbaring 13 genoemde “beest” steunen zijn vermoedelijk dus de volken die in Psalm 83 worden genoemd.

Een imitatie van de opstanding (13:3-4)

“En [ik zag] één van zijn koppen als tot [de] dood geslagen, en zijn dodelijke wond werd genezen; en de hele aarde ging met verbazing het beest achterna. En zij aanbaden de draak, omdat hij het gezag aan het beest had gegeven, en zij aanbaden het beest en zeiden: Wie is aan het beest gelijk, en wie kan er oorlog tegen voeren?”

Wat Johannes vervolgens zag, is in het Nederlands moeilijk weer te geven. In de Griekse tekst staat letterlijk: “En ik nam waar één van de koppen ervan als geslagen tot de dood, en de slag van de dood ervan werd genezen”. Dan rijst de vraag: Was die kop écht dood of meenden de toeschouwers dat hij dood was omdat hem een dodelijke wond was toegebracht? In 13:14 wordt deze éne, unieke kop “het beest” genoemd, dus met het rijk vereenzelvigd, en er wordt gezegd, dat hij “de wond van het zwaard had en weer leefde”. Blijkbaar wordt deze wereldleider niet door gif of een kogel maar door het **zwaard** gedood. Niet duidelijk is, waar het zwaard hem zal treffen. Zal hij worden onthoofd (vgl. 20:4), of in zijn borst of onderlijf worden geraakt? In ieder geval is de wond die hij oploopt zó ernstig dat iedereen meent dat het met hem is afgelopen.

Bij deze “kop” leidt de wond echter niet tot een definitief einde. Want hij “leeft” (13:14), “zijn dodelijke wond wordt genezen” (13:3). Totaal onverwacht en in de ogen van de toeschouwers volstrekt wonderbaarlijk. De genezing is niet een natuurlijk gevolg van de levenskracht of het vermogen tot herstel van dit slachtoffer, maar aan de macht van de draak. In 11:7 en 17:8 wordt gezegd dat het beest zal opstijgen “uit de afgrond”. Die onderaardse ruimte wordt in de Openbaring op meerdere plaatsen genoemd (9:1,2,11; 11:7, 17:8, 20:1,3). Het is een gevangenis waarin demonen huizen (Luk. 8:31, Openb. 20:1,3). Uit deze put zullen eens “kwelgeesten” worden losgelaten om de mensheid te pijnigen (9:1-12). Ze worden geleid door een koning die in het Hebreeuws “Verderf” en in het Grieks “Verderver” heet (9:11). De herleving van het beest is geen normaal herstel. Een geest uit de afgrond neemt bezit van het lichaam van de gewonde vorst. Vanaf dat moment is deze dictator een “zombie” – een dode die schijnt te leven maar die in werkelijkheid wordt beheerst door een boosaardige macht.

Voor het oog van de toeschouwers lijkt de wereldleider te zijn opgestaan uit de doden. Van de opstanding van Christus was geen enkel mens getuige. Zijn graf

was immers verzegeld en voor waarnemers ontoegankelijk. Maar de “opstanding” van het beest vindt in het zicht van iedereen plaats, met een voorspelbaar resultaat: “De hele aarde ging met verbazing het beest achterna” (13:3). De wereld beschouwt dit “beest” als de eerste persoon die op onmiskenbare wijze uit de dood is opgestaan. De opstanding van Christus is volgens hen een fabeltje, maar de opstanding van het beest beschouwen ze als een realiteit die ze met eigen ogen hebben waargenomen, en ze verbazen zich enorm. “Omdat ze de liefde tot de waarheid niet hebben aangenomen om behouden te worden, zendt God hun een werking van dwaling om de leugen te geloven” (2 Thess. 2:10-11). Het beest is volgens hen een onloochenbaar bewijs van leven na de dood, en van het bestaan van een onzichtbare macht die zulk leven kan schenken...

Johannes merkt op: “En zij [d.w.z. de aardbewoners] aanbaden de draak, omdat hij het gezag aan het beest had gegeven, en zij aanbaden het beest en zeiden: Wie is aan het beest gelijk, en wie kan er oorlog tegen voeren?” (13:4)

Het Griekse werkwoord *proskuneo*, dat als “aanbidden” is weergegeven, betekent “vereren” of “eer bewijzen”, en heeft niet altijd betrekking op het bewijzen van *Goddelijke* eer. Een slaaf kan zijn heer “aanbidden”, d.w.z. hem eer bewijzen (Matth. 18:26). Cornelius “aanbad” Petrus door zich diep voor hem neer te buigen en de apostel respect te betonen (Hand. 10:25). De tegenstanders van de gelovigen uit Filadelfia zullen hun verachte stadgenoten eens “aanbidden”, d.w.z. zich diep voor hen neerbuigen en erkennen dat de opgestane Messias hen heeft liefgehad (Openb. 3:9). De opmerking van Johannes dat de aardbewoners de draak en het beest “aanbaden”, kan betekenen dat de draak en het beest als goden worden vereerd, maar betekent in eerste instantie misschien alleen, dat de mensheid deze machten erkent en zich aan hen onderwerpt.

De aardbewoners vereren de satan, omdat hij het beest heeft doen “herleven”. En ze vereren het beest, omdat deze mens onsterfelijk is. Het is zinloos om oorlog te voeren tegen een machthebber die elke aanslag kan overleven. Bovendien beschikt deze wereldleider over bovennatuurlijke scherpzinnigheid, list en wijsheid. Hij is daardoor oppermachtig.

Wat het beest zegt (13:5-6)

“En hem werd een mond gegeven die grote dingen en lasteringen sprak; en hem werd gezag gegeven om te handelen, tweeënveertig maanden. En hij opende zijn mond tot lasteringen tegen God, om Zijn naam te lasteren en Zijn tabernakel <en> hen die in de hemel wonen”

Het verslag dat Johannes van de gebeurtenissen geeft is levendig en beeldend. Zodra het menselijke beest, de leider van het beestrijk, van zijn dodelijke wond is hersteld begint hij de ware God te lasteren. Dat is niet verbazingwekkend, want het is de draak die hem doet leven en hem gezag geeft (13:4). De draak doet hem ook spreken. Wat we uit de mond van dit beest horen, zijn de woorden van de draak.

De Schepper heeft aan het optreden van het beest een grens gesteld. Zijn gezag is beperkt tot tweeënveertig maanden. Over die periode van 1260 dagen, 42 maanden, of een tijd, tijden en een halve tijd (d.w.z. 3½ jaar) wordt in het boek Openbaring en het boek Daniël dikwijls gesproken. Aan de heerschappij van het beest zal een eind komen bij de “openbaring van de Heer Jezus van [de] hemel met [de] engelen van Zijn kracht, in vlammend vuur” (2 Thess. 1:7, Openb. 19:11-21), Bij die gelegenheid zal het monster worden gegrepen en in de poel van vuur worden geworpen (Openb. 19:20). De genoemde tweeënveertig maanden zijn dus de drie-en-een-half jaren die aan de verschijning van de Messias zullen voorafgaan.

De “grote dingen (Gr. *megala*) die het beest sprak” worden in het boek Daniël “grootspraak” genoemd (Daniël 7:8). “Grote [dingen] en lasteringen” (Openb.13:5) is waarschijnlijk de Griekse stijlform die bekend staat als een *hendiadys*, het betekent “grote lasteringen”. Het beest spreekt op een ongehoorde manier kwaad van God, van Gods “tabernakel” (Gr. *skeenee*) en van “hen die in de hemel wonen”. Dat laatste heeft vermoedelijk betrekking op Michaël en de heilige engelen, die de draak uit de hemel hebben geworpen. Met de lastering van het beest geeft de draak uiting aan zijn eigen frustratie. Het woord *skeenee* kan een letterlijke “tent” aanduiden, maar ook beeldspraak zijn voor iemands “woning”, “woonplaats” of “behuizing”. De “tent” waarin God verblijft is de hemel. De hemel is Gods *tijdelijke* behuizing, want Hij heeft Zich

voorgenomen, dat Zijn “tabernakel” eens bij de mensen zal zijn en dat Hij bij hen, op de nieuwe aarde, zal wonen (21:3).

Het is opmerkelijk dat het beest het bestaan van God, van Gods “tent” en van de hemelbewoners niet *ontkent*. Het beest schildert God en de hemelse legermacht af als de grootste bedreiging van de mensheid. God heeft het mensdom volgens hem alleen maar bedrogen. Hij heeft de mens de hoop van de opstanding voorgehouden, maar nog nooit iemand doen opstaan uit de doden. In werkelijkheid heeft Hij alleen maar rampspoed over de wereld gebracht, en mensen in het graf doen dalen. De HERE is de grote Vijand. Wie Hem vereren staan de ontwikkeling van de mensheid in de weg. Maar de draak heeft het beste met het mensdom voor. Wie *hém* vereren zullen worden bekleed met onsterfelijkheid. “Kijk maar naar mij”, zegt het beest: “Ik was dood en ben weer levend geworden. Ik ben het vleesgeworden woord van de *wáre* god. Door mij spreekt de echte redder van de mensheid. Erken hem en buig je voor mij neer”.

De apostel Paulus heeft ons verteld, welke grootspraak het beest zal uiten. Hij schreef aan de christenen in Thessalonica: “De dag van de Heer komt niet als niet eerst de afval gekomen is en de mens van de zonde geopenbaard is, de zoon van het verderf, die zich verzet en zich verheft tegen al wat God heet of een voorwerp van verering is, zodat hij in de tempel van God gaat zitten en zichzelf vertoont dat *hij god is*” (2 Thess. 2:3-4)

Het beest zal zich dus keren tegen iedere vorm van verering. Godsdienstige mensen en godsdienstige uitingen zal hij te vuur en te zwaard bestrijden, vooral de vereerders van de God van Israël. Zulke mensen zal hij afschilderen als een kankergezweel, dat uit de wereld moet worden weggesneden. Hij zal in de tempel van God gaan zitten, in Jeruzalem, om zich daar als god te laten vereren. Door deze gruwel op te richten zal hij de dienst van de Eeuwige verwoesten (Dan. 11:31, Dan. 12:11, Matth. 24:15, Mar. 13:14).

Wat het beest doet (13:7-10)

“En hem werd gegeven oorlog te voeren tegen de heiligen en hen te overwinnen; en hem werd gezag gegeven over elk geslacht en volk en taal en natie. En allen die op de aarde wonen, zullen hem aanbidden, [ieder] wiens naam, van [de] grondlegging van [de] wereld af, niet geschreven staat in het boek van het leven van het Lam dat geslacht is. Als iemand een oor heeft, ;aat hij horen. Als iemand in gevangenschap [leidt], dan gaat hij in gevangenschap; als iemand met [het] zwaard zal doden, dan moet hij met [het] zwaard gedood worden. Hier is de volharding en het geloof van de heiligen”.

De profeet Daniël heeft al voorspeld, dat het beest macht zal ontvangen om “oorlog te voeren tegen de heiligen en hen te overwinnen”. In het boek dat zijn naam draagt lezen we:

“Ik had namelijk toegekeken en gezien dat die horen oorlog voerde tegen de heiligen en dat hij hen overwon... Woorden tegen de Allerhoogste zal hij spreken, de heiligen van de Allerhoogste zal hij te gronde richten. Hij zal erop uit zijn bepaalde tijden en de wet te veranderen, en zij zullen in zijn hand worden overgegeven voor een tijd, tijden en een halve tijd” (Dan. 7:21,25)

In een later hoofdstuk staat:

“Hij zal het sieraadland binnentrekken... En hij zal de tenten van zijn paleis tussen de zeeën opzetten, bij de berg van het heilig sieraad. Dan zal hij tot zijn einde komen, en geen helper hebben... Van de tijd dat het steeds terugkerende offer weggenomen zal worden en de verwoestende gruwel opgesteld zal zijn, zijn het duizend tweehonderd negentig dagen. Welzalig is hij die blijft verwachten en duizend driehonderdvijfendertig dagen bereikt” (Dan. 11:41,45; 12:11-12)

In het boek Openbaring en het boek Daniël blijkt, dat het herleefde beest “de overigen van het nageslacht van de vrouw” zal bestrijden, mensen “die de geboden van God bewaren en het getuigenis van Jezus hebben” (12:17). De in Openbaring 13:7 genoemde “heiligen” zijn wetsgetrouwe Joden en Jeruzalemmers die niet naar de woestijn zijn gevluht, maar in het “sieraadland” zijn gebleven. Ook wetsgetrouwe Joden in het buitenland, en gelovigen uit de

volken die het Oude en Nieuwe Testament hoogschatten en als een Goddelijke openbaring beschouwen. De machthebber zal de hoogtijden van de HERE verbieden, want hij is er volgens Daniël op uit om “bepaalde tijden en de wet te veranderen”. De sabbat en de zondag zullen in de ban worden gedaan. Het beest zal erin slagen om elk restant van de Joodse of christelijke godsdienst uit te roeien, want hij zal “de heiligen *overwinnen*”. Ze “zullen in zijn hand worden *overgegeven*”. Aan het bestaan van een onafhankelijke Joodse staat zal hij een einde maken. Israël wordt onder de voet gelopen en ingelijfd bij het rijk van het beest.

“En hem werd gezag gegeven over elk geslacht en volk en taal en natie” merkt de ziener vervolgens op. Het gezag van het beest zal niet tot de buurvolken van Israël en ook niet tot het Midden Oosten beperkt blijven. Tot een “geslacht” behoren mensen die een bepaalde familieband bezitten. Een “volk” is een grotere eenheid dan een gelacht. De Schotten zijn bij voorbeeld een volk dat bestaat uit vele “clans”. Een “taal” is een grotere eenheid dan een volk. Het Engels wordt niet alleen in Engeland gesproken, en het Spaans niet alleen in Spanje, maar ook elders. Een “natie” is een politieke of staatkundige eenheid. Binnen de grenzen van een natie kunnen er verschillende talen worden gesproken. Wie gezag ontvangt “over *elk* geslacht en volk en taal en natie” gaat heersen over de hele mensheid.

Om dat laatste nog eens extra te benadrukken merkt Johannes op: “En allen, die op de aarde wonen, zullen hem aanbidden”. Op andere plaatsen in de Bijbel wordt er gesproken over “hen die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn” (zie b.v. Fil. 2:10). Heilige engelen (en de weggerukte mannelijke zoon) bevinden zich in de hemel. Gestorvenen bevinden zich onder de aarde, waar ze “slapen in het stof” (Dan. 12:2). Levende mensen bevinden zich “op de aarde”. Elk levend mens in de wereld zal het beest dus “aanbidden”, d.w.z. buigen voor deze machthebber en hem eer bewijzen.

Uit het vervolg van Johannes’ verslag blijkt dat er op die regel uitzonderingen zullen bestaan. Sommige mensen zullen weigeren om voor het beest te buigen. Maar zulke standvastigen zullen omkomen. Ze worden uitgeroeid en zijn spoedig niet meer op aarde te vinden. Dat is de betekenis van vers 10.

Hoe is het mogelijk dat sommige mensen het lef hebben om het beest te weerstaan? Johannes zegt, dat de naam van wie het beest aanbidden niet “van de grondlegging van de wereld af geschreven staat in het boek van het leven van het Lam dat geslacht is” (13:8). Wie het beest aanbidden hebben geen burgerschap in het messiaanse rijk en geen deel aan het leven van de toekomstige eeuw. Toen de basis voor de schepping werd gelegd, werden hun namen door God niet geschreven op de lijst van toekomstige onderdanen van Zijn Zoon.

Van de “heiligen” die weigeren om het beest te aanbidden, zijn de namen blijkbaar **wél** van de grondlegging der wereld af geschreven in het boek van het leven van het geslachte Lam. Daarom blijven ze standvastig en weigeren ze om voor het beest te buigen. God heeft hen voor dat standpunt uitverkoren. Zulke weigeraars zullen door het beest worden omgebracht, maar binnen korte tijd het “leven ontvangen van het Lam dat geslacht is”. Het Lam zal hen doen opstaan uit de doden en hen bekleden met onvergankelijkheid (vgl. 1:17-18, 6:9-11, 20:4).

De Griekse tekst van vers 10 heeft in het Oude Testament een aantal parallellen. De profeet Jeremia heeft van de HEERE de volgende opdracht gekregen:

“En het zal gebeuren, wanneer zij [de Israëlieten] tegen u zeggen: Waar moeten wij naartoe gaan? dat u tegen hen moet zeggen: ‘Zo zegt de HEERE: Wie bestemd is voor de dood, naar de dood; wie bestemd is voor het zwaard, naar het zwaard; wie bestemd is voor de honger, naar de honger; en wie bestemd is voor de gevangenis, naar de gevangenis’” (Jer.15:2)

Over koning Nebukadnezar heeft de HEERE gezegd:

“Hij zal komen en het land Egypte treffen: wie bestemd is voor de dood, met de dood; wie bestemd is voor de gevangenschap, met de gevangenschap; wie bestemd is voor het zwaard, met het zwaard” (Jer.43:11).

Vergelijkbare uitspraken vinden we bij andere profeten. In de profetie van Zacharia zegt de HEERE:

“Ik zal u niet meer weiden. Laat sterven wat sterft, laat uitgeroeid worden wat dreigt uitgeroeid te worden en laten zij die overblijven elkaars vlees verslinden” (Zach. 11:9)

Uit deze oudtestamentische parallellen en uit het vers 9 blijkt, dat we Openbaring 13:10 als volgt moeten opvatten:

“Indien iemand voor gevangenschap [is opgeschreven], in gevangenschap gaat hij, indien iemand met het zwaard gedood moet worden, met het zwaard zal hij worden gedood”

Johannes maakt gebruik van een Hebreeuwse standaarduitdrukking, die aangeeft dat iemands lot vastligt en dat men er niet aan kan ontsnappen. Het zinnetje dat aan de standaarduitdrukking voorafgaat en het zinnetje dat erop volgt zijn veelbetekenend. De volharding van de heiligen en hun Godsvertrouwen zal blijken uit het feit dat ze - zelfs in een situatie waarin op verering van de Eeuwige de doodstraf staat - de Eeuwige blijven vereren. Ze zijn bereid om zich vanwege dit “vergrijp” te laten gevangennemen en executeren. In het rijk van het beest is er geen andere vorm van trouw mogelijk. Wie “een oor heeft”, wie van God het vermogen heeft ontvangen om Zijn stem te vernemen en voor die stem ontzag te hebben, moet goed luisteren. Wie in het rijk van het beest terecht komt moet kiezen tussen trouw aan de Eeuwige of trouw aan het beest. En een keuze voor de Eeuwige zal leiden tot gevangenschap en dood. Voor dat lot zal de Almachtige een “heilige” *niet* beschermen. Maar zo’n heilige zal wél binnen korte tijd mogen opstaan uit de doden en met de Messias op aarde mogen regeren (20:4).

Een imitatie van profetie (13:11-12)

“En ik zag een ander beest opstijgen uit de aarde; en het had twee horens, aan die van een lam gelijk, en het sprak als [de] draak. En het oefent al het gezag van het eerste beest uit in diens tegenwoordigheid; en het maakt dat de aarde en zij die erop wonen, het eerste beest aanbidden, van wie de dodelijke wond genezen was”

Nadat Johannes een beest uit de zee had zien opstijgen, kreeg hij een tweede beest te zien. Het eerste beest was een statenbond, die uit de volkerenzee zou

opkomen. De leider van die statenbond stond vijandig tegenover God en Zijn dienst, vooral nadat hij van een dodelijke aanslag was hersteld. Het tweede beest dat Johannes vervolgens zag, steeg niet op uit de “zee” maar uit de “aarde”. Het woord *gè*, dat als “aarde” is vertaald, kan ook “land” of “het droge” betekenen. Omdat “*ek tès gès*” (vers 13) staat tegenover “*ek tès thalassès*” (vers 1), ligt het voor de hand om *gè* in vers 13 op te vatten als een aanduiding van het land.

Terwijl het eerste beest opkomt uit de “volkerenzee” of de “heidenwereld”, zal het tweede beest dus opkomen uit Israël. Uit het woord “beest” blijkt, dat deze machthebber onmenselijk en levensgevaarlijk is: een verscheurend monster. Johannes merkt op, dat dit tweede beest niet “tien horens” heeft, zoals het beest uit de zee, maar “twee horens, aan die van EEN lam gelijk”. In het Grieks staat er geen bepaald lidwoord voor het zelfstandig naamwoord “lam”. De tekst zegt niet: “aan die van HET Lam gelijk”, want het Lam heeft zeven horens (5:6). De zeven horens van het Lam staan model voor de zeven “geesten van God”, engelen of boodschappers die uitgezonden worden over de hele aarde (5:6). De tien horens van het beest uit de zee verwijzen eveneens naar een concrete werkelijkheid. Ze beelden tien koningen uit die met het beest samenspannen en die hun macht aan het beest overdragen (17:12). De twee horens van het beest uit het land hebben vermoedelijk dus ook een concrete betekenis. De twee horens van het tweede beest verwijzen wellicht naar de twee manieren waarop dit beest de inwoners van het land beïnvloedt en macht over hen uitoefent: door de tekenen die het verricht (13:13-14) en door de woorden die het spreekt (13:14). Wat dit tweede beest zegt komt overtuigend over en de wonderbaarlijke tekenen die het verricht lijken het Goddelijk gezag van zijn woorden te bevestigen.

De bijzin “aan die van een lam gelijk” geeft aan, dat dit beest er voor de inwoners van het land onschuldig en vertrouwenwekkend uitziet – maar, zoals Johannes vervolgens opmerkt, “het spreekt als een draak”! De tegenstelling tussen lam en draak doet denken aan de tegenstelling tussen schaap en wolf die de Here Jezus in de bergrede gebruikte (Matth.7:15). In Openb.16:13, 19:20 en 20:10 wordt het beest uit het land “de valse profeet” genoemd. Hij lijkt Israëls welzijn op het oog te hebben en over wereldlijke en godsdienstige kwesties met gezag te kunnen spreken. Hij verricht tekenen die op de wonderen van de profeet Elia lijken en de indruk wekken van Goddelijk gezag (13:13-14, 19:20). Mogelijk geeft hij zich uit voor de Elia van de eindtijd, die is

aangekondigd door Maleachi (Mal.4:5-6), of voor de gezaghebbende Profeet die is genoemd door Mozes (Deut.18:15-19). Maar het is een “valse” profeet (Gr. *pseudoprophètès*, d.w.z. een “nep-profeet”) die de mensen “misleidt” (19:20). Dat hij spreekt “als een draak” betekent niet alleen: geraffineerd, sluw en bedrieglijk, maar ook: vol dodelijk venijn. Want het spreken van dit beest zal leiden tot de dood van velen (13:15-17).

Volgens de Telos-vertaling schreef Johannes: “En het oefent al het gezag van het eerste beest uit in diens tegenwoordigheid”. Door de tekst zó weer te geven wordt de indruk gewekt dat de twee “beesten” gezamenlijk optreden en gezamenlijke “staatsbezoeken” afleggen. Maar het Griekse woord *enoopion*, dat Johannes gebruikt, betekent letterlijk: “in het oog van”, of “onder de ogen van”. Dit Griekse begrip geeft aan dat het tweede beest zich strikt houdt aan wat het eerste beest hem opdraagt. Het beest uit de zee is de baas, en het beest uit het land zegt en doet wat het eerste beest hem opdraagt. Zoals het tweede beest handelt “in het oog van” het eerste, zó ging Johannes de dooper als bode uit “voor” de HERE (Luk.1:15-17) en zo stond de engel Gabriël als hooggeplaatste dienaar “voor” God (Luk.1:19). De vertaling van het slot van vers 11 had dus ook kunnen luiden: “En het oefent al het gezag van het eerste beest voor hem uit”.

“En het maakt dat de aarde en zij die erop wonen, het eerste beest aanbidden, van wie de dodelijke wond genezen was”, zegt Openb.13:12. Het tweede beest heeft opdracht om alle aardbewoners (en logischerwijs dus ook alle inwoners van het land) het eerste beest te doen “aanbidden”. Zoals eerder opgemerkt, betekent het Griekse werkwoord *proskuneo* “zich onderwerpen aan”, of “eer bewijzen” en heeft niet altijd betrekking op het bewijzen van Goddelijke eer. Een echtgenote kan haar echtgenoot, een slaaf zijn heer, en een dienaar zijn koning “eer bewijzen”. Mogelijk houdt de “aanbidding” van de aardbewoners aanvankelijk alleen in, dat ze het beest gezag verlenen over hun nationale aangelegenheden. Maar al spoedig krijgt deze “aanbidding” een totalitair en religieus karakter. Johannes zal dat nog gaan zien. De aanleiding om het eerste beest eer te gaan bewijzen, is het feit dat hij ogenschijnlijk uit de dood is opgestaan, en “van zijn dodelijke wond is genezen”. Het is voor de aardbewoners aantrekkelijk om zich aan het beest te onderwerpen omdat die verering welzijn belooft, een lang leven en mogelijk zelfs overwinning van de dood. Bovendien lijkt het beest onoverwinnelijk te zijn. Het heeft geen zin om

zich tegen hem te verzetten. Het tweede beest zal daarom in het uitvoeren van zijn opdracht slagen.

Wat het tweede beest doet (13:13-14a)

“En het doet grote tekenen, zodat het zelfs vuur uit de hemel laat neerdalen op de aarde ten aanschouwen van de mensen. En het misleidt hen die op de aarde wonen, door de tekenen die hem gegeven zijn te doen in tegenwoordigheid van het beest”

De nep-profeet uit het land “doet grote tekenen”. Teken en wonderen die betekenis hebben en als wegwijzers fungeren. De “tekenen” die het beest verricht, zijn niet te vergelijken met de trucs van een goochelaar waarmee deze zijn publiek misleidt, of met het tactisch inzicht van een militair die met grote precisie ergens een bom kan laten neerkomen. Het tweede beest wordt evenals het eerste beheerst door de satan. Want de apostel Paulus heeft over “de wetteloze”, de “mens van de zonde” geschreven:

“En dan zal de wetteloze geopenbaard worden, die de Heer <Jezus> zal verteren door de adem van zijn mond en te niet doen door de verschijning van zijn komst; hem, wiens komst *naar* [de] *werking van de satan* is met allerlei kracht en tekenen en wonderen van [de] leugen, en met allerlei bedrog van [de] ongerechtigheid voor hen die verloren gaan...” (2 Thess. 2:8-10)

De tekenen van het tweede beest zijn geen simpele demonstraties van macht of van het vermogen van het beest om met zijn tegenstanders af te rekenen. De wonderen die het beest verricht hebben een Bijbelse achtergrond. Ze zijn geworteld in het Oude Testament. Door vuur uit de hemel te laten neerdalen, op een altaar op de berg Karmel, heeft de profeet Elia eens aangetoond dat de HEERE God is, en niet de Baäl (1 Koningen 18:38-39). Door te doen wat de profeet Elia ooit heeft gedaan, legitimeert het beest uit het land zowel zichzelf als het beest uit de zee. In de ogen van vele Israëlieten zal het beest uit het land Elia zijn, die door de profeet Maleachi is aangekondigd (Mal.4:5-6). Door vuur uit de hemel te laten neerdalen zal deze nep-profeet “aantonen”, dat het beest uit de zee de ware god vertegenwoordigt die elke Israëliet behoort te vereren. Door het eenparig optreden van beide beesten denkt de satan, die de Schepper en Diens volk hartgrondig haat, te kunnen verhinderen dat de Messias bij Zijn

komst een toegerust volk heeft, dat met Hem kan gaan regeren. De tekenen van het beest zijn “wonderen van de leugen” en “bedrog van de ongerechtigheid”. Wie zich erdoor laten misleiden “gaan verloren”. Ze zullen omkomen en het rijk van de Messias van de toekomstige eeuw niet mogen binnengaan.

Wat het tweede beest zegt (13:14b-15)

“En het zegt tot hen die op de aarde wonen, dat zij voor het beest dat de wond van het zwaard had en [weer] leefde, een beeld moesten maken. En het werd hem gegeven aan het beeld van het beest adem te geven, opdat het beeld van het beest ook zou spreken en maken dat allen die het beeld van het beest niet aanbaden, gedood zouden worden”

Het beest uit het land zegt tegen de inwoners van het land (en tegen alle aardbewoners) dat zij “voor het beest dat de wond van het zwaard had en [weer] leefde”, dus voor het beest uit de zee, een beeld moeten maken. Gezien het vervolg van de tekst gaat het niet alleen om een beeld VOOR, dat wil zeggen: “ten behoeve van”, of “in opdracht van”, het beest, maar ook om een beeld VAN, dus een afbeelding of een representatie van het beest. In het boek Daniël, de evangeliën van Mattheüs en Markus, en de tweede brief aan de Thessalonicenzen wordt gesproken over de ontwijding van de tempel door de “koning van het noorden”, die daar een afgodsbeeld laat plaatsen en de dienst van de ware God met geweld beëindigt. Door het plaatsen van deze “gruwel” wordt de eredienst van de Ene verwoest; vandaar dat de Bijbel dit beeld “de gruwel van de verwoesting” of “de verwoestende gruwel” noemt (Dan.11:31, 12:11; Matth.24:15, Mar.13:14, 2 Thess.2:4). Bij het beeld dat “zij die op de aarde wonen” moeten maken, gaat het om de verwoestende gruwel, waarvan is gesproken door de profeten.

Maar Johannes zegt niet, dat de priesters, de tempeldienaren of de inwoners van Jeruzalem een beeld van het beest *in het heiligdom* moeten plaatsen. De ziener zegt dat *alle* aardbewoners zo’n beeld moeten maken. Bij het woord “beeld” hoeven we niet persé aan een standbeeld te denken. Elke zichtbare voorstelling is een beeld. Volgens de Here Jezus stond er op iedere Romeinse munt een “beeld” van de keizer (Matth.22:15-22, Mar.12:13-17, Luk.20:20-26). Een foto van de koning die je in je huis hangt, of een afbeelding van de vorst die

je via een app in je mobiele telefoon plaatst, zouden moderne manieren zijn om aan de opdracht van het beest uit het land gehoor te geven.

Met het beeld dat de aardbewoners van het beest uit de zee moeten maken, gebeurt er iets bijzonders. Johannes zegt, dat het beest uit het land in staat wordt gesteld om het beeld dat de aardbewoners hebben gemaakt, te doen spreken en te doen waarnemen of de eigenaar het “aanbidt”. Wie het beeld niet de verschuldigde eer bewijst (door ervoor te buigen?) wordt gedood.

Wat Johannes opmerkt, zou een lezer in de eenentwintigste eeuw kunnen opvatten als een beschrijving van videobewaking. Een camera (van een smartphone?) gekoppeld aan software met beeldherkenning maakt mogelijk wat er in Openb.13:15 wordt gezegd. Maar omdat de opkomst en de daarop volgende aanwezigheid van het beest (diens *parousia*) in 2 Thess. 2:9 worden toegeschreven aan “de werking van de satan” en omdat het vermogen om het beeld te doen spreken aan het beest uit het land wordt **gegeven**, is de “levensadem” van het beeld waarschijnlijk het gevolg van bezieling door een boze geest.

Ook op *dit* punt hebben de “kracht en tekenen en wonderen” van het beest uit het land een Bijbelse achtergrond. Door vuur uit de hemel te doen neerdalen, legitimeert het beest zich als de Elia van de eindtijd, waarvan de profeten hebben gesproken (Mal.4:5, Matth.17:11, Mar.9:12). Heeft Elia niet eens alle Baälpriesters uitgeroeid? (1 Kon.18:40). Dat de herleefde “Elia” ieder mens ombrengt die niet wil buigen voor de “door God gezalfde wereldheerser”, is dus niets bijzonders. En heeft Mozes niet ooit aangekondigd: “Een profeet zal [de] Heer uw God u verwekken uit uw broeders, zoals Hij mij [verwekte]: naar hem zult u horen overeenkomstig alles wat hij tot u zal spreken; en het zal gebeuren dat elke ziel die niet hoort naar die profeet, zal worden uitgeroeid uit het volk” (Hand.3:22-23, vgl. Deut.18:15-19). “Ik houd me aan de Schrift”, kan het beest uit het land zeggen. “Wat ik teweeg breng is de vervulling van Bijbelse profetie. Ik ben door God uitgezonden om de wereld te onderwerpen aan het gezag van de Messias. Op weigering om voor hem te buigen staat de doodstraf”.

Wat het tweede beest bewerkt (13:16-17)

“En het maakt dat men aan allen, de kleinen en de groten, de rijken en de armen, de vrijen en de slaven, een merkteken geeft op hun rechterhand of op hun voorhoofd; <en> dat niemand kan kopen of verkopen dan wie het merkteken heeft: de naam van het beest of het getal van zijn naam”

Johannes zag hoe het beest uit het land erin slaagde om “aan allen een merkteken te geven”. Het woord “merkteken” (Gr. *charagma*) komt in het boek Openbaring acht keer voor (13:16, 13:17, 14:9, 14:11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4) en in de rest van de Bijbel maar één keer, in het boek Handelingen (Hand. 17:29). In de Openbaring heeft het altijd betrekking op het “merkteken” van het beest. In de toespraak van Paulus op de Areópagus gaat het om het “snijden” van een voorstelling van een afgod door een kunstenaar, bij voorbeeld in de vorm van een reliëf (Hand. 17:29). Een *charagma* is een “inkrassing” of een “stempel” dat ergens op aangebracht wordt.

De ziener benadrukt sterk, dat *allen* zo’n merkteken zullen ontvangen. Met “de kleinen en de groten” zouden onbetekenende en aanzienlijke mensen bedoeld kunnen zijn, maar ook kleine kinderen en volwassenen. Gezien het vervolg van Johannes’ betoog is dit laatste waarschijnlijker. Want de volgende tegenstelling die de ziener noemt, “de rijken en de armen”, betreft aanzien en eer. Een rijke is vermogend, maar een arme is tot weinig in staat. “De vrijen en de slaven” is een aanduiding van mensen die zelfbeschikkingsrecht hebben en mensen die dat niet hebben. Wat Johannes schrijft zou je dus als volgt kunnen parafraseren: “Mensen van elke leeftijdsgroep, mensen uit elke vermogensklasse, en zowel werknemers als werkgevers worden verplicht om een merkteken te dragen”.

Het teken zal worden gepropageerd als een onfeilbaar middel om in het rijk van het beest dat mensen met uiteenlopende culturele achtergronden omvat, een vorm van eenheid tot stand te brengen en vrede en veiligheid te waarborgen. Soortgelijke maatregelen als het beest uit het land afkondigt, zijn in het verleden genomen door de Babylonische koning Nebukadnezar (Dan.3) en de Medo-Perzische koning Darius (Dan.6). Het beest uit de zee streeft ernaar om zijn onderdanen volledig te controleren: op politiek, economisch én godsdienstig gebied.

Uit de beschrijving die Johannes van het merkteken geeft, blijkt dat dit op een duidelijk zichtbare plaats wordt aangebracht: op de rechterhand of het voorhoofd. Bij sommige werkzaamheden en in sommige beroepen is de rechterhand niet zichtbaar: wanneer de betrokkene bij voorbeeld verplicht is om handschoenen te dragen. In zulke gevallen wordt er misschien voor het voorhoofd gekozen. De plaatsen die Johannes noemt zouden behalve een letterlijke ook een symbolische betekenis kunnen hebben. Het beest wil zowel het denken als het handelen van zijn onderdanen beheersen. Maar de genoemde plaatsen hebben vooral een *Bijbelse* achtergrond, ze zijn een demonische parodie op een woord van de Schepper. Mozes heeft immers tegen het volk Israël gezegd:

“Deze woorden, die ik u heden gebied, moeten in uw hart zijn. U moet ze uw kinderen inprenten en erover spreken, als u in uw huis zit en als u over de weg gaat, als u neerligt en als u opstaat. U moet ze als een teken **op uw hand** binden en ze moeten als een **voorhoofdsband** tussen uw ogen zijn” (Deut. 6:6-8).

“Daarom moet u deze woorden van mij in uw hart en in uw ziel prenten. Bind ze als een teken **op uw hand**, en ze moeten als een **voorhoofdsband** tussen uw ogen zijn” (Deut. 11:18).

Uit het vervolg van het boek Openbaring blijkt, dat het aanbrengen van dit teken beslist geen onschuldige maatregel is. Het is niet te vergelijken met het bezit van een paspoort, identiteitspapier of toegangsbewijs. Want verderop in Johannes' boek lezen we:

“Als iemand het beest en zijn beeld aanbidt en op zijn voorhoofd of op zijn hand [het] merkteken ontvangt, die zal ook drinken van de wijn van Gods grimmigheid, die ongemengd is ingeschonken in de drinkbeker van Zijn toorn; en hij zal gepijnigd worden met vuur en zwavel ten aanschouwen van [de] heilige engelen en het Lam” (14:9-10)

Aanbidding van het beest wordt hier in één adem genoemd met het ontvangen van het merkteken. Blijkbaar is het teken het zichtbare bewijs dat aantoonde dat iemand het beest aanbidt. En deze aanbidding is méér dan de normale eerbied die elke onderdaan behoort te hebben voor het staatshoofd, of elke werknemer voor de baas. Het werkwoord *proskuneoo*, dat Johannes gebruikt, kan op zulke

gepaste eerbied betrekking hebben. In dit geval gaat het echter om de erkenning dat alléén het beest god is en dat er geen god is buiten hem. Het beest “verzet zich en verheft zich tegen al wat God heet of een voorwerp van verering is” (2 Thess. 2:4). Het eist de verering op die alleen aan de Schepper toekomt. Niets mag worden vereerd of aanbeden behalve het beest.

De HERE heeft tegen het volk Israëel gezegd:

“Luister, Israëel! De HEERE, onze God, de HEERE is één! Daarom zult u de HEERE, uw God, liefhebben met *heel* uw hart, met *heel* uw ziel en met *heel* uw kracht”. (Deut. 6:4-5) “Wees op uw hoede dat uw hart niet verleid wordt, zodat u afwijkt, andere goden dient en u voor hen neerbuigt” (Deut. 11:16).

Nu zegt de valse profeet: “De machthebber in wiens dienst ik sta, is de enige waarachtige god. Schrijf dat op je rechterhand en op je voorhoofd. En wijk in geen enkel opzicht van hem af, want dat zal je leven kosten”.

Uit wat Johannes zag blijkt, dat wie het teken van het beest niet draagt, geen enkele transactie of betaling kan uitvoeren. “Niemand kan kopen of verkopen dan wie het merkteken heeft” (13:17). Mocht iemand dus geen beeld van het beest hebben gemaakt en een zodanig teruggetrokken bestaan leiden dat hij nooit in de nabijheid van andermans beeld komt, dan nog kan hij niet aan de verering van het beest ontsnappen. Want wie het teken van het beest niet draagt, kan niets betalen en ook geen enkel salaris ontvangen. Elke aankoop of verkoop is vanaf dat moment een vorm van afgodendienst. Uit eten gaan, of gekocht voedsel eten, staat dan gelijk aan “afgodenoffer eten en hoereren” (vgl. 2:14, 20).

In sommige handschriften van het NT wordt de indruk gewekt, dat er aan het eind van vers 17 over drie zaken wordt gesproken. In die handschriften staat, dat “niemand kan kopen of verkopen dan wie het merkteken heeft OF de naam van het beest OF het getal van zijn naam”. Maar in de betrouwbaarste handschriften ontbreekt de eerste vermelding van het voegwoord “of”. Johannes spreekt niet over drie dingen, maar hij heeft het over één enkel ding: het merkteken van het beest. Dat merkteken is een zichtbare weergave van “de naam van het beest, of het getal van zijn naam”. In vele talen (waaronder het

Hebreeuws en het Grieks) hadden de letters een getalswaarde en konden niet alleen gebruikt worden om woorden te schrijven, maar ook om te rekenen.

Wat de ziener aanraadt (13:18)

“Hier is de wijsheid. Wie verstand heeft, laat die het getal van het beest berekenen, want het is [het] getal van een mens, en zijn getal is zeshonderdzesenzestig”.

De uitdrukking “wie verstand heeft” (letterlijk: “de hebbende het verstand”, dus: de verstandige) is vermoedelijk ontleend aan het boek Daniël. Over de tijd van het einde, de afsluitende fase van de tegenwoordige boze eeuw, het tijdperk van de grote verdrukking en de verwoestende gruwel, heeft een hemelse boodschapper tegen Daniël gezegd:

“Velen zullen gereinigd, zuiver wit gemaakt en gelouterd worden. De goddelozen echter zullen goddeloos handelen en geen enkele van de goddelozen zal het begrijpen, maar de *verstandigen* zullen het begrijpen” (Dan. 12:10).

Verstandigen zijn mensen die “het begin van wijsheid” hebben: ontzag voor God, de “vreze des HEREN” (Job 28:28, Spr.9:10). Zulke mensen zullen volgens de engel die met Daniël sprak, de voorzeggingen van de Schepper over de voleinding begrijpen. En zulke mensen raadt Johannes aan, om het getal van het beest te berekenen.

In 13:18 spreekt de ziener over “het getal van het beest”, terwijl hij in het vorige vers (13:17) sprak over “het getal van zijn naam”. Sommige uitleggers beweren daarom, dat vers 17 en vers 18 op verschillende getallen betrekking hebben. Het is echter erg onwaarschijnlijk dat Johannes in vers 18 plotseling over een volstrekt nieuw getal zou spreken. De lijn van het betoog zou daardoor verloren gaan. In de Bijbel drukt iemands naam het wezen van de persoon uit. “Het getal van mijn naam” is daarom hetzelfde als “het getal van mij”.

Van de bijzin “want het is [het] getal van een mens” worden verschillende verklaringen gegeven. Volgens sommige uitleggers zou dit betekenen: “want het is een getal volgens menselijke berekening”. Het getal van het beest kan

berekend worden op basis van de getalswaarden die mensen aan letters toekennen. Voor deze uitleg beroept men zich op Openbaring 21:17, waar Johannes over de engel die het nieuwe Jeruzalem opmat zegt: “En hij mat haar muur, honderdvierenveertig el, **een maat van een mens**, dat is van een engel”. De el die de engel als maatstaf hanteerde had een menselijke lengte.

“Want het is het getal van een mens” zou echter ook kunnen betekenen: “want uit het getal blijkt dat het beest een mens is”. De bijzin geeft aan, waarom Johannes zijn lezers aanraadt om het getal van het beest te berekenen. In de loop van de geschiedenis zijn er ontelbaar veel pogingen gedaan om de getalswaarde van de naam van een machthebber te berekenen, met de bedoeling om te kunnen voorspellen dat die mens zich zou gaan ontpoppen als het in de Bijbel voorzegde “beest”. Geen van die voorspellingen is ooit uitgekomen, en vele van die berekeningen deden gezocht aan. Het is de vraag, of de schrijver van de Openbaring de bedoeling had om zijn lezers het beest te laten identificeren lang vóóordat dit zich als “beest” zou ontpoppen. Johannes zegt in vers 18 niet, dat de verstandigen het getal van het beest moeten berekenen om te kunnen vaststellen WIE het beest is, maar om vast te stellen WAT het beest is. Uit het getal van het beest blijkt, dat het beest niet God is, maar een mens.

“En zijn getal is: chi-xi-stigma” (χξς) merkt de ziener tenslotte op. Om het getal aan te geven gebruikt hij de 22^e en de 14^e letter van het Griekse alfabet, plus een zeldzame variant van de Griekse letter s. Omdat deze letters overeenkomen met getalswaarden, kan men ook vertalen: “En zijn getal is: zeshonderd, zestig, zes”. Buiten het boek Openbaring komt dit getal slechts drie keer in de Bijbel voor. In 1 Kon.10:14 en 2 Kron.9:13 wordt gezegd, dat “het gewicht van het goud, dat voor Salomo op een jaar inkwam” zeshonderdzesenzestig talenten bedroeg. En in Ezra 2:13 staat, dat er zeshonderdzesenzestig “kinderen van Adonikam” met Zerubbabel uit de Babylonische ballingschap terugkeerden.

Het verband tussen het getal 666 en Salomo heeft diepe betekenis. Aan David was een zoon beloofd die voor de HERE een huis zou bouwen en wiens koninklijke troon voor eeuwig zou worden bevestigd (2 Sam.7:13). Aanvankelijk leek Salomo de beloofde zoon te zijn. Hij bouwde immers een tempel voor de HEERE en hij vestigde een machtig rijk van vrede en welvaart dat zich tot ver buiten Israëls landgrenzen uitstreckte. Onder invloed van zijn buitenlandse

vrouwen begon Salomo echter afgoden te dienen. Hij stierf en bleek niet de zoon te zijn wiens koningschap blijvend was.

Het is dus veelbetekenend dat de getalswaarde van de naam van het beest 666 is. Zijn rijkdom en macht stemmen overeen met die van Salomo. Aanvankelijk zal het beest de tempeldienst van de HERE herstellen en een rijk van vrede en voorspoed op aarde vestigen. Maar uiteindelijk zal het de tempel van God ontwijden en er zijn eigen beeld in laten neerzetten. Wanneer het beest op grond van allerlei wonderen en tekenen zal claimen goddelijk te zijn, zullen de verstandigen op grond van de getalswaarde van zijn naam weten dat hij maar een mens is en dat zijn rijk net als dat van Salomo niet zal blijven bestaan.

* * * * *